

LAPAS

Globālās izglītības ceļa karte

LAPAS globālās izglītības ceļa karti esam izstrādājuši, lai cilvēki un organizācijas, kas jau praktizē vai vēlas praktizēt GLOBĀLO IZGLĪTĪBU, iedrošinātu palūkoties ar padziļinātāku izpratni par mūsu katra atbildību un rīcību labākas nākotnes veidošanā, pievienojoties LAPAS globālās izglītības kopienai.

Šis ceļa kartes mērķis ir būt kā paligmateriālam, pavadonim, iedvesmotājam gan plānojot, gan izvērtējot sevis veidotās norises globālās izglītības jomā.

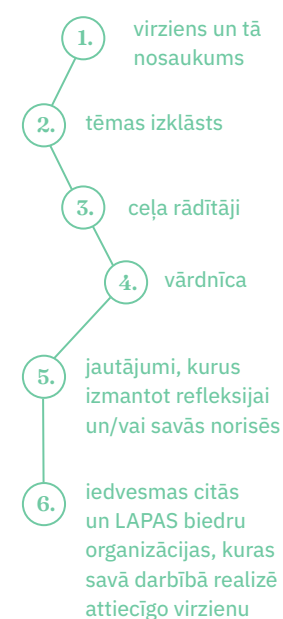
Terminu “globālā izglītība” šajā ceļa kartē lietojam vispārīgā nozīmē. Tas aptver plašu izglītības pieeju klāstu – *starpkultūru izglītību, pilsonisko izglītību, cilvēktiesību izglītību, izglītību mieram un taisnīgumam, izglītību pārmaiņām jeb pārveidojošo izglītību, vides izglītību, izglītību ilgtspējīgai attīstībai, klimata (pārmaiņu) izglītību, atbildīga patēriņa izglītību, mediju izglītību un citas. Šo izglītības pieeju saturā izmantotās metodes un paņēmieni vērsti uz sadarbību un pilsonisko līdzdalību, un problēmu risināšanas mērogs ir globāli lokāls jeb globāls. Šīs izglītības pieejas lielā mērā ir salīdzināmas un pat pārklājas, tāpēc “globālā izglītība” kā lietussarga termins ir attiecināms uz tām visām. To dažādība rāda, ka globālā izglītība nav saistīta tikai ar globālām pasaules problēmām un to risināšanu, bet arī ar kopīgas nākotnes veidošanu ar labākiem dzīves apstākļiem mums visiem.*

Globālā izglītība ir būtiska **formālajā un neformālajā izglītībā, sabiedrības izpratnes veicināšanā un interešu aizstāvībā**, lai mēs palīdzētu mums visiem kopā izzināt, apzināties un dot savu ieguldījumu taisnīgākas, mierīgākas un ilgtspējīgākas pasaules veidošanā.

Ceļa karte iezīmē piecus globālās izglītības virzienus, kuros pirmie četri izmantojami indivīdu un organizāciju norišu veidošanā, bet piektais veltīts organizāciju darbībai. Katram no virzieniem ir savi rādītāji, kuri palīdz padziļinātāk izzināt tēmu un izaicinājumus. Plānojot globālajā izglītībā balstītu norisi, varat izvēlēties to izgaismot caur vienu vai vairākiem virzieniem, vienu vai vairākiem rādītājiem, kas konkrētā brīdī ir attiecināmi un saistīti. Tomēr LAPAS iedrošina nebaidīties no rādītājiem, kuri izaicina līdzšinējo pieredzi un praksi, tādā veidā izmantojot spēcīgāko no mūsdienu instrumentiem izaugsmei – spēju reflektēt par attīstības iespējām.

Šajā ceļa kartē iezīmētie virzieni un to rādītāji nav vienīgās un nemainīgās globālās izglītības ceļazīmes. Tāpat kā pašreizējais laiks, kas gan vietējā, gan pasaules mērogā ir nenoteikts un strauji mainīgs, arī ceļa karte ir šobrīd pieejamākais globālās izglītības ceļa gājēja komplekts. Neizmainot pamatidejas, to var pielāgot dažādām vajadzībām – mainīt virzienu secību, izvēlēties atbilstošākās ceļazīmes un tās sasaistīt ar saviem individuālajiem un norišu mērķiem.

CEĻA KARTES STRUKTŪRA

1. VIRZIENS

INFORMĒTĪBA un IZPRATNE par pasauli un savu lomu tajā

Mums katram ir nozīmīgi saprast, kā mēs iederamies lielajā pasaules mustūrā. Tā ir viena no mūsu sociālajām pamatvajadzībām – atrast piederību un iederību. Šis princips iedrošina izzināt sevi pašu, savu kopienu, kurā dzīvojam, izaicinot pastāvošās paradigmas un izvērtējot tās, ļaujot saskatīt kopsakarības, attiecības un dažādus kontekstus.

Ikviens ikdienas lēmums skar ne tikai mūs personīgi, bet tam ir tieša ietekme uz vietējo kopienu, pašvaldību, valsti un arī uz pasauli. Prasmes – atpazīt, izprast un izzināt – veido pamatu informētai rīcībai un palīdz apgūt atbildīgu lēmumu pieņemšanu. **Informācija un izpratne iezīmē vienu no globālās izglītības pamatvirzieniem.** Tās palīdz izvairīties no maldīga vai aizspriedumaina viedokļa un veido pamatu attieksmei un rīcībai.

Šajā virzienā norādām gan uz kultūru atšķirībām, stereotipiem, tradīcijām, normām, gan uz sabiedrībā notiekošiem procesiem, – dažādām valdošajām sistēmām, to mijiedarbību un dominanci, kas kopā veido mūsu izpratni par pasauli un savu lomu tajā.

CEĻA RĀDĪTĀJI

- 1.1. Izzinu **kopīgo un atšķirīgo** Latvijā un pasaulē.
 - 1.1.1. Izzinu dažādu kultūru vērtības, tradīcijas un skatījumu uz pasauli.
 - 1.1.2. Attīstītu empātiju un solidaritāti, apzinoties atšķirīgo pieredzi un vēsturi.
- 1.2. **Apzinos savus un citu stereotipus**, aizspriedumus, privilēģijas, – izvērtēju tos.
- 1.3. Apzinos, ka un kā mana **individuālā un kopīgā sabiedrības rīcība ietekmē** citus cilvēkus, kopienas, pašvaldības un norises Latvijā un pasaulē.
- 1.4. Izzinu, kā darbojas pasaules **ekonomiskās, politiskās, sociālās un vides sistēmas** un kādas ir to kopsakarības.
- 1.5. Plānojot savu norišu saturu, nebaidos no **pretrunīgu perspektīvu aplūkošanas**, sniedzot vispusīgu tēmas izklāstu.
- 1.6. Savās izglītojošajās norisēs kritiski aplūkoju **varas attiecības**, vaicājot, kurš apskatāmajās situācijās ir ieguvējs, bet kurš – zaudētājs? Izzinot **nevienlīdzības cēloņus un sekas** un to nozīmi individuālā, lokālā, valsts un globālā mērogā, identificēju taisnīguma aspektus un labās prakses piemērus vietējā kopienā, pašvaldībā, valstī, Eiropā un pasaulē.

VĀRDNĪCA

EMPĀTIJA – spēja iejusties citas personas emocionālajā stāvoklī, izjust to pašu pārdzīvojumu.

SOLIDARITĀTE – vienprātība, interešu, tiesību un pienākumu kopība, uzskatu vienādība, kopēja atbildība.

EKONOMISKĀ SISTĒMA – saimnieciskās dzīves ietvars valstī vai noteiktā sabiedrībā. Tajā ietilpst likumi, tradīcijas, informācija, vērtības, kā arī organizācijas, kas nodarbojas ar saimniecisko jautājumu risināšanu.

POLITISKĀ SISTĒMA – struktūra un mehānismi, caur kuriem tiek īstenota politiskā vara un pārvaldība noteiktā sabiedrībā vai valstī. Politiskā sistēma nosaka, kā tiek pieņemti politiskie lēmumi, kā tiek organizēta pārvaldība, kā notiek politiskā un pilsoniskā līdzdalība un kā tiek regulētas attiecības starp valsti un tās iedzīvotājiem.

SOCIĀLĀ SISTĒMA – saskaņoti individu, grupu un organizāciju attiecību tīkli, kas balstās uz vērtībām un normām.

VIDES SISTĒMA – ekosistēmu pakalpojumi ietekmē sabiedrības labklājību un labbūtību (šeit un turpmāk no angļu val. – well-being), tādēļ cilvēku darbības ietekme uz ekosistēmām ir būtiska.

VARAS ATTIECĪBAS – attiecības, kurās vienai personai (grupai) ir sociāli noteicoša vara pār otru, un pirmā spēj likt otrai personai (grupai) darīt to, ko tā vēlas.

NEVIENLĪDZĪBA – situācija, kurā sabiedrības locekļiem nav pieejami vienādi resursi un iespējas.

JAUTĀJUMI

1. Kāda ietekme rodas, ja esam pilsoniski aktīvi?
2. Kāpēc ir svarīgi sekot līdzi vietējās kopienas/pašvaldības/valsts lēmumu pieņemšanai?
3. Vai un kā jūs sekojat līdzi lēmumu pieņemšanai dažādos līmeņos?
4. Kāda ir atšķirība starp jēdzieniem “pilsoniskums” un “pilsonība”?
5. Kādas varas attiecības un sistēmas novērojat savā kopienā/Latvijā? Kā jūs tās vērtētu un kāda ir to ietekme uz jūsu dzīvi?
6. Ar kādiem aizspriedumiem jūs saskaraties un kādus aizspriedumus novērojat savā personībā?

LAPAS BIEDRI, KURI PĀRSTĀV ŠO VIRZIENU

Centrs “Marta”

Domnīca “Providus”

“DIA+LOGS”, atbalsta centrs visiem, kurus skar HIV/AIDS

“Papardes Zieds”

Latvijas Zemnieku federācija

“Passive House Latvija”

“Sievietēm 50+”

Biedrība “TEV”

“Viens no veiksmīgākajiem veidiem, kā var savienoties un tīkloties ar pasauli, ir to darīt ar kultūras un mākslas palīdzību. Mēs dodam iespēju starptautiskajiem studentiem, dažādu kultūru pārstāviem izdzīvot Latviju caur mūziku, caur mākslu, caur kultūru. Lai aizbraucot viņi teiktu – tā ir ļoti skaista zeme pasaules vidū, un mijiedarbojoties arī viņi atveras un mums stāsta par savu kultūru, par savu mantojumu, par izaicinājumiem. Tādā veidā notiek ļoti produktīva, savstarpēja mācīšanās.”

DZINTRA ILIŠKO,

Daugavpils Universitātes pasniedzēja

2. VIRZIENS

MIJIEDARBĪBA, ATTIEKSME un SADARBĪBA vietējo un globālo partnerību veidošanā

Globālās izglītības lielā pievienotā vērtība ir tā, ka tā ne tikai RUNĀ un IZGLĪTO, teorētiski apskatot mūsu savstarpējo sasaisti, bet mērķtiecīgi rada iespējas mijiedarbībai un sadarbībai, jo, tikai praktizējot iegūtās zināšanas, rodas istas pārmaiņas. Šis virziens aicina izvērtēt iespējas teoriju pārvērst praksē, – nerunājot PAR, bet runājot/darot kopā AR.

Mācīšanās, kas balstīta mijiedarbībā un sadarbībā, veido mūsu izpratni par sadarbības procesiem pasaulē, tādā veidā veicinot līdzdalības iespējas vietējo un globālo izaicinājumu risināšanā. Aicinām mijiedarbību uztvert kā procesu, kas palīdz mums veidot un sasniegt kopīgus mērķus un izzināt apkārtējo pasauli.

Veiksmīgākai sadarbībai ir būtiska cieņpilna sadarbības kultūra, kas ir droša, atvērta un uzsver līdztiesību. Tai ir nepieciešama arī telpa, kas ir piemērota visiem sadarbības partneriem. Īpaši būtiska mijiedarbības un sadarbības sastāvdaļa ir refleksija (individuāla un/vai kopīga) par kopīgi gūto pieredzi, jo tieši refleksija ir tilts, kas savieno pieredzi ar mācīšanos.

CEĻA RĀDĪTĀJI

- 2.1. Veidoju norisi, kas ir aktuāla un piemērota attiecīgajai mērķa grupai, izstrādājot un izmantojot materiālus aktuālā satura komunikēšanai.
- 2.2. Plānojot un/vai īstenojot savas norises, **sadarbojos** ar citām organizācijām, interešu kustībām, vietējiem uzņēmumiem, apkaimēm un kopienām, **kuri saskaras ar tiem pašiem izaicinājumiem** un/vai strādā ar tiem pašiem jautājumiem, kā lokālā, tā globālā mērogā.
- 2.3. Norišu veidošanā praktizēju **sadarbības un solidaritātes kultūru**, kurā partneri tiek uzlūkoti un darbojas līdzvērtīgi, izvairoties no “palīdzēšanas kultūras” pieejas.
- 2.4. Veicinu pārmaiņu procesu, nesakot norišu dalībniekiem priekšā, kas viņiem būtu jādomā vai jādara, radu vidi, kurā var analizēt un izaicināt dažādus viedokļus un kura ir pamats atvērtam, vienlīdzīgam, cieņpilnam dialogam, kurā visiem dalībniekiem ir iespēja izteikties un tikt uzklautiem.
- 2.5. Izvērtēju savu norisi, izceļot sadarbības un mijiedarbības ceļā apgūto, dalos panākumos, izaicinājumos, apgūtajā un iegūtajā ar citiem, veidojot kopienu, kas mācās un aug kopā.

VĀRDNĪCA

SADARBĪBA – iespēja apzināti mācīties citam no cita, rodot radošus risinājumus problēmām un gandarījumu par kopā paveikto.

PARTNERĪBA – situācija, kurā kāds (kādi) ir attiecībās. LAPAS ceļa kartes kontekstā par partnerību runājam kā par attiecību formu starp kopienām, neformālām apvienībām un organizācijām.

MIJIEDARBĪBA – savstarpēja iedarbība/ietekme citam uz citu. LAPAS ceļa kartes kontekstā ar jēdzienu “mijiedarbība” saprotam ietekmi, kas rodas sadarbības rezultātā.

SOLIDARITĀTE – cilvēciska vērtība, kas izpaužas kā palīdzība citam cilvēkam nesavtīgā veidā, tas ir, negaidot neko preti. LAPAS ceļa kartes kontekstā vēlamies vērst uzmanību uz “palīdzēšanas kultūru”, kurā norises tiek veidotas, lai kādam sniegtu palīdzību vai atbalstu, balstoties uz mūsu pašu pieņēmumiem par to, kas un kā ir nepieciešams, nevis darbojoties kopīgi, kopīgi mācoties, uzņemoties atbildību un risinot izaicinājumus, kas balstīti otras puses patiesajās vajadzībās.

JAUTĀJUMI

1. Kas jūsu kopienās ir grūti aizsniedzamie cilvēki? (Tādi cilvēki, pret kuriem jūtat, ka tiek vērsta netaisnīga attieksme.)
2. Kādas “palīdzēšanas kultūras” aktivitātes novērojat savā kopienā/Latvijā? Vai un kādus riskus un kādus ierobežojumus tās varētu radīt?
3. Kādu atbalstu izmantojat ikdienā, veidojot saturu/aktivitātes savām mērķauditorijām?
4. Vai un kā izvērtējat savu pieeju, veidojot norišu saturu? Kāpēc tas ir svarīgi?
5. Kā jūs varētu savās tagadnes un nākotnes aktivitātēs izmantot 2.3. rādītāju?
6. Kāda ir atšķirība starp mentoru un pasniedzēju?

LAPAS BIEDRI, KURI PĀRSTĀV ŠO VIRZIENU

Latvijas Sociālās uzņēmējdarbības asociācija
 Latvijas Tirgotāju asociācija
 Latvijas Augstskolu pedagogu sadarbības asociācija
 Latvijas Sieviešu nevalstisko organizāciju sadarbības tīkls
 Latvijas Korporatīvās sociālās atbildības platforma
 Latvijas Pieaugušo izglītības apvienība
 Kurzemes NVO centrs
 Vides iniciatīvu centrs
 “Pasaules Kultūru telpa” Tukumā

“Mēs savā ikdienas darbā brīnišķīgi redzam, ka veiksmīgas sadarbības ir tur, kur mēs cieņpilni attiecamies pret saviem partneriem, kur mēs spējam viens otru sadzirdēt, kurās mēs jūtamies droši runāt par to, kā mēs jūtamies patiesībā, nevis, tikai par tām lietām, kas ir vispār zināmas un pieņemtas. Mēs ikvienam novēlam mācīties sarunāties, dzirdot vienam otru, jo tieši tur veidojas gan spēcīgas kopienas, gan spēcīgas un ilgtspējīgas sadarbības vietējā un globālā mērogā.”

ANDA ŠARKOVSKA,

biedrības Latvijas Lauku forums
kopienu projektu vadītāja

3. VIRZIENS

GLOBĀLĀ PILSONĪBA un PILSONISKĀ LĪDZDALĪBA vietējo un globālo izaicinājumu novēršanai

Lai mēs spētu risināt globālos izaicinājumus un rast labākos veidus kā uzturēt mieru un atbalstīt ilgtspējīgu sabiedrību, ir nepieciešams mainīt mūsu attieksmi vienam pret otru un planētu, uz kuras dzīvojam. Globālā izglītība iespējo šādu pārmaiņu veikšanu caur diviem – **globālās pilsonības un līdzdalības** – skatpunktiem. Būdami globālie pilsoņi, mēs jūtam piederību ne tikai savai vietējai kopienai un valstij, bet arī plašākai sabiedrībai, kas pārsniedz valstu robežas, uzsverot mūsu kopīgās vērtības (cilvēktiesības, līdzvērtību, taisnīgumu, cieņu un daudzveidību) un norādot uz vienojošām saitēm, kas pastāv starp cilvēkiem. Tāpēc ir būtiski attīstīt spēju kontekstualizēt – saskatīt saistību starp dažādām globāla mēroga norisēm un izaicinājumiem un to atbalsi vietējā mērogā. Savukārt pilsoniskā līdzdalība ir iedzīvotāju **gatavība** un **spēja risināt sabiedrībai nozīmīgus jautājumus**. LAPAS ceļa kartē mēs to sasaistām ar drošumspēju – mums ir ne tikai jāzina praktiski, kādas pilsoniskās līdzdalības iespējas mums ir pieejamas kā indivīdiem un kopienām, bet arī jāattīsta sevi prasmes, kas palīdzētu mums parūpēties par sevi un citiem, jāspēj pielāgoties strauji mainīgiem apstākļiem un videi.

Ieviešot šī virziena rādītājus, mēs tuvinām sevi spējai **sasaistīt** un **izprast** globālos notikumus mums apkārt, **reaģēt** uz tūlītējiem izaicinājumiem un būt noturīgiem un spējīgiem atjaunoties nenoteiktības un krīžu laikā.

CEĻA RĀDĪTĀJI

3.1.

Plānoju un vadu aktivitātes, kurās katrs dalībnieks saredz savu saikni ar globālo izaicinājumu kā vietējās kopienas, valsts un pasaules pilsonis.

3.2.

Darbības procesus balstu globālajā pilsoniskajā līdzdalībā, kuru raksturo vērtības:

- cieņa pret pasaules uzskatu, vērtību, pieredzi, viedokļu daudzveidību;
- cilvēktiesības un līdztiesība;
- godīgums;
- rūpes par sevi, citiem un vidi;
- piederība vietējai un globālajai kopienai;
- sociālais, ekonomiskais, vides un klimata taisnīgums;
- solidaritāte ilgtspējīgu pārmaiņu ieviešanā;
- atbildība savas un nākamās paaudzes priekšā.

3.3.

Rīkojos ilgtspējīgi un atbalstu norišu dalībniekus, veidojot cerīgas nākotnes skatījumu, kopīgi plānojot tā īstenošanu vietējā kopienā, pašvaldībā, valstī, Eiropā un pasaulē.

3.4.

Izzinu savas drošumspējas un noturību križu laikā, stiprinot norises dalībnieku spējas reaģēt un iesaistīties križu pārvarēšanā un atbalsta sniegšanā.

3.5.

Caur rīcību veidoju izpratni par pilsoniskās līdzdalības formām/veidiem – vietējā, nacionālā un globālā līmenī –, radot pārliecību, ka ikkatrs no mums var ietekmēt pārmaiņas, ja rīkojas.

VĀRDNĪCA

DROŠUMSPĒJA – cilvēka drošumspēja (human securitability – a form of resilience) ir starptautiski atzīts jēdziens, kas raksturo cilvēka adaptācijas spēju strauji mainīgā vidē. Tā raksturo cilvēka spēju saglabāt drošības izjūtu križu laikā un prasmi to atjaunot.

PILSONISKĀ LĪDZDALĪBA – pilsoņu, to grupu un nevalstisko organizāciju piedalīšanās sabiedrībai svarīgu jautājumu risināšanā, izmantojot dažādus līdzekļus (vēlēšanas, sabiedriskās apspriešanas, dalība nevalstiskās organizācijās un politiskās partijās, demonstrācijas un streiki, brīvprātīgais darbs u.c.).

IAM – 17 ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM) un 169 apakšmērķi, kas sasniedzami, lai pasaulē mazinātos nabadzība un pasaules attīstība būtu ilgtspējīga (Latvijas Ministru kabinets).

CERĪGAS NĀKOTNES SKATĪJUMS (VISIONING A BETTER FUTURE) – attieksme un rīcība, kas globālās izglītības norises uzlūko caur cerību uz labāku nākotni.

VIENLĪDZĪBA (EQUALITY) / TAISNĪGUMS (EQUITY) – vienlīdzība nodrošina visus ar vienādiem resursiem un iespējām, bet taisnīgums piedāvā resursus un iespējas, balstoties uz indivīda vajadzībām, un nodrošina taisnīgu iznākumu.

JAUTĀJUMI

1. Kādi, jūsuprāt, ir aktuālākie jautājumi, kas jāapspriež, runājot par nevienlīdzības tēmu Latvijā un jūsu vietējā kopienā? Reģionālā nevienlīdzība (iespējas izglītībā, veselības aprūpē utt.).
2. Kādā veidā mēs individuāli varam stiprināt mūsu kopienu drošumspēju? Kāpēc tā ir svarīga?
3. Kāpēc ir svarīgi mūsu GPI un IAM aktivitātēs uzturēt “cerīgas nākotnes skatījumu”? (*Visioning a better future*).
4. Kāda ir atšķirība starp taisnīgumu un vienlīdzību? (*equity vs equality*)

LAPAS BIEDRĪ, KURI PĀRSTĀV ŠO VIRZIENU

“Ar Pasaules pieredzi Latvijā”

“Riga Tech Girls”

“Gribu palīdzēt bēgļiem”

Biedrība “Laiks jauniešiem”

“ADRA Latvia”

“Seiba – atbalsts Gvatemalas bērniem”

Patvērums “Droša māja”

Biedrība “Solis tuvāk”

Radošā apvienība jauniešiem “Trepes”

Biedrība “Esi labs!”

Ilguciema Daudzbērnu ģimeņu biedrība “IB PĒRLE”

Biedrība “Jasma”

Labdarības biedrība “Tavi draugi”

Biedrība “Delve”

“Tieši caur pilsonisko līdzdalību,
dialogu, sadarbību, brīvprātīgo darbu un
līdzatbildību par sabiedrībā notiekošo mēs
kļūstam pilsoniski aktīvi, ieraugām, kādas
problēmas mēs saredzam sabiedrībā,
redzam, kā mēs tās varam risināt un mēs
varam piepildīt kāda līdzcilvēka sapni,
kļūstot no sapņotājiem par darītājiem.”

OSKARS MUCENIEKS,

Latvijas Jaunatnes padomes valdes loceklis

4. VIRZIENS

Globālās izglītības pieejā balstīti MATERIĀLI un METODES

Globālajā izglītībā būtiska ir kvalitatīvu materiālu un metožu izmantošana, kas atspoguļo tās vērtības. Tas sevī ietver ne tikai kritisku spēju izvērtēt materiālu un metožu atbilstību norisei, bet arī veltīt pienācīgu laiku materiālu un metožu izstrādei, izvērtēšanai un pielāgošanai. Šajā virzienā vēlamies uzsvērt nepieciešamību uzdot sev uzvedinošus jautājumus: Kur radusies / uz kā bāzēta informācija, kuru izmantojam? Vai esam iekļaujoši un balstāmies to cilvēku liecībās / gadījumu izklāstos, kurus skar risināmie jautājumi, parādot, kā problēma ietekmē cilvēkus un kopienas? Vai savā komunikācijā esam ētiski?

CEĻA RĀDĪTĀJI

- 4.1. Materiālu un metožu izvēli balstu **glokalizācijas pieejā**, izvēloties resursus, kas atspoguļo gan globālo, gan lokālo kontekstu, lai sasaistītu problēmjautājumus ar globālām norisēm un ikdienas dzīvi vietējā kopienā.
- 4.2. Izmantoju materiālus, kas ir aktuāli, daudzveidīgi un nāk no uzticamiem avotiem. Izmantoju atsauces, mācot norises dalībniekiem atbildīgu attieksmi pret intelektuālo īpašumu.
- 4.3. **Kritiski izvērtēju** materiālos pausto informāciju, saskatot objektivitātes trūkumu, **novēršot aizspriedumus** un **stereotipus** par cilvēkiem, situācijām, kultūrām un vietām.
- 4.4. **Uzraugu un izvērtēju** materiālu un metožu atbilstošu izmantošanu, lai labāk izprastu dalībnieku iesaisti un tēmas apguvi.
- 4.5. Izstrādājot jaunus materiālus, **paredzu to pilotēšanu (aprobēšanu) un izvērtēšanu**, sadarbojoties ar materiālu/metožu mērķa grupu un tās viedokļiem.
- 4.6. **Dalos ar sevis izveidotiem materiāliem**, metodēm un pieredzi savā darbības jomā un profesionālajā kopienā.
- 4.7. **Ieguldu savu laiku**, lai atjaunotu zināšanas kritiskās domāšanas, mākslīgā intelekta un digitālās drošības jomās.

VĀRDNĪCA

GLOKALIZĀCIJA – pieeja, kurā cilvēks izzina pasauli un sevi kā daļu pasaules, aktīvi tajā līdzdarbojoties un uzsverot globālo un lokālo procesu saikni, kuru raksturo globālo procesu ietekme lokālā līmenī un lokālu procesu ietekme globālo izaicinājumu risināšanā.

PILOTĒŠANA/APROBĒŠANA – materiālu un metožu testēšana, izvērtēšana, izmaiņu veikšana un par labu atzišana.

KRITISKĀ DOMĀŠANA – kritiskā domāšana ir mērķtiecīgs reflektīvas spriešanas veids. Ar tās palīdzību refleksijas ceļā tiek pieņemti lēmumi, piemēram, kuram uzskatam piekrist vai kā rīkoties. Tiek aplūkoti argumenti, spriedumu konteksts, būtiskie kritēriji veiksmīgai spriedumu izdarīšanai (Wikipedia.org).

JAUTĀJUMI

1. Veidojot aktivitātes par jebkuru tēmu, kāda ir jūsu līdzšinējā resursu meklēšanas/iegūšanas/izmantošanas pieredze?
2. Kādi materiāli jums būtu nepieciešami, veidojot aktivitātes GPI un IAM jomās? (tēmas un materiālu veidi – tiešsaiste, drukāts teksts, tests, spēle u.c.)
3. Kādu pieredzi/izaicinājumu atspoguļojumu jūs vēlētos redzēt materiālos?
4. Kāds būtu veids, lai veidotu jēgpilnu atgriezenisko saiti ar mērķa grupu par metožu izmantošanu un tās satura izpratni? Kāpēc ir būtiski veidot šādu saiti?
5. Informācijas mūsdienās ir ļoti daudz – kādās vajadzībās balstoties, mēs varam pieņemt lēmumu par jaunu materiālu izveidi?
6. Kur jūs dalāties / vēlētos dalīties ar metodēm un materiāliem, kas jūsu darbā ir noderīgi?

LAPAS BIEDRI, KURI PĀRSTĀV ŠO VIRZIENU

“Zaļā brīvība”

“Baltic Human Rights”

Baltijas Reģionālais fonds

Izglītības attīstības centrs

Izglītības iniciatīvas centrs

“Risinājumu darbnīca”

“Kādēļ ir svarīgi izvēlēties vislabākos un atbilstošākos materiālus? – tādēļ, ka izvēloties šādus materiālus, mēs varam padarīt mācīšanos par pieredzi, kurā mēs gūstam ne tikai interesantas un jaunas zināšanas, bet tā var mainīt mūs pašus un pasauli mums apkārt.”

ILZE DALBIŅA-SARMA,
UNESCO Latvijas Nacionālā komisija

5. VIRZIENS

Globālās izglītības PAMATVĒRTĪBAS organizācijas/iestādes darbībā

Globālā kompetence ir lietpratība, kas caurvij ne tikai ikdienas dzīvi, bet arī profesionālo darbību un organizācijas vai iestādes darbības kultūru, tā paaugstinot arī sabiedrības uzticēšanos pašai organizācijai.

Organizācijas (nevalstiskās organizācijas, valsts un pašvaldību institūcijas, kultūras un izglītības organizācijas, jauniešu organizācijas, arī organizētās vietējās kopienas un apkaimes), kas darbojas globālās izglītības jomā, **pašas ir globālās izglītības piemēri**. Šī ceļa kartes virziena mērķis ir likt aizdomāties un izvērtēt: vai organizācijas darba plānošana, ikdienas rīcības un lēmumu pieņemšana atspoguļo tās pašas vērtības, par kurām organizācija īsteno aktivitātes? Plašākai savas organizācijas izvērtēšanai aicinām izmantot kādu no starptautiskajiem standartiem, piemēram, Globālo NVO dinamiskās atbildības standartu.

Organizāciju darbs ir pastāvīgi uzlabojams un piemērojams mainīgajai iekšējai un ārējai videi. Tomēr tam piemīt arī nozīmīgi centrālie elementi – atbildība pret mērķa grupām, finansētājiem (ziedotājiem, fondiem u.tml.), jēgpilna visu pušu iesaiste un pozitīvu pārmaiņu veidošana sabiedrībā. Tādas vērtības kā caurspīdīgums, atvērtība, atbildība, līdzdalība un līdztiesība, mācīšanās, efektivitāte ir ne tikai tēmas sarunām, bet arī vadmotīvs pašas organizācijas rīcībai.

CEĻA RĀDĪTĀJI

- 5.1. Definējam **organizācijas vērtības**, kas ir saskanīgas ar globālās izglītības vērtībām, īpaši taisnīgumu un nevienlīdzības mazināšanu, un zinām, kā tās īstenosim, sākot no darbinieku rīcības ikdienā līdz organizācijas stratēģijas plānošanai un ieviešanai.
- 5.2. Izstrādājot **organizācijas stratēģiju un darba plānus**, ņemam vērā globālo kontekstu, aktuālos izaicinājumus un nosakām savas organizācijas lokālo lomu tajos. Apzināmies, kā sniedzam ieguldījumu arī nacionālās un globālās pilsoniskās sabiedrības un demokrātijas stiprināšanā.
- 5.3. Darbā ar **komandu un brīvprātīgajiem** balstāmies uz cilvēku centrētā pieejā un dažādības vadības principiem – veidojam organizācijas kultūru, kurā nav vietas rasismam un neokoloniālismam, novēršam visus diskriminācijas veidus. Sekmējam dzimumu līdztiesību un ģimenēm draudzīgu vidi.
- 5.4. Atbalstām **mācīšanās vidi**, veicot regulāru darbinieku novērtēšanu un paaugstinot viņu kapacitāti, īpaši globālās izglītības un ilgtspējīgas attīstības jomās. Sadarbojamies ar pieredzējušām organizācijām.
- 5.5. Nodrošinām organizācijas **darbības kvalitātes izvērtēšanu un uzraudzību**, izmantojot gūto pieredzi norīšu uzlabošanai un ilgtspējīgu pozitīvu pārmaiņu ieviešanas nostiprināšanai. Atklāti komunicējam par savas organizācijas darbu un finansējumu, pozitīvajiem pārmaiņu stāstiem.

5.6.

Līdzdarbojamies vietējos, valsts un starptautiskos **lēmumu pieņemšanas procesos**, novēršot globālo izaicinājumu cēloņus, iestājoties par globālo izglītību un sabiedrības izpratnes veicināšanu par globāliem jautājumiem, tai skaitā radot viedokļu pārstāvības iespējas dažādām sabiedrības grupām.

5.7.

Veidojam **spēcīgas un atbildīgas partnerības**, novēršot dažādas rīcības pārklāšanos un īstenojot aptverošākas un efektīvākas darbības kopīgiem mērķiem. Īstenojam priekšizpētes vizītes pie globālajiem partneriem, ja tas labāk atspoguļo viņu vajadzības tālākajās kopīgajās darbībās. Pieņemot finansējumu vai ziedojumu, izvērtējam organizācijas/ziedotāja profilu un atbilstību mūsu organizācijas vērtībām.

VĀRDNĪCA

ILGTSPĒJA – holistiska pieeja sociālajai, ekonomiskajai un vides ilgtspējai. Bruntlandes ziņojums (Brundtland Report, 1987) to definē kā esošās paaudzes vajadzību nodrošināšanu, nemazinot turpmāko paaudžu spēju nodrošināt savas vajadzības. Tās īstenošanai ir pieņemti ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķi jeb Globālie mērķi.

UZ CILVĒKU CENTRĒTA PIEEJA – iekļaujoša un aktīva rīcība, iesaistot organizācijas lēmumu pieņemšanā cilvēkus, lai nodrošinātu, ka lēmumi un aktivitātes atspoguļo to cilvēku vajadzības, kurus tie skar. Pašiem cilvēkiem ir galvenā loma organizācijas attīstībā. Arī īstenojot aktivitātes, jādod balss mērķa grupām, tai skaitā globālajiem partneriem, veicot, piemēram, priekšizpētes vizītes.

DAŽĀDĪBAS VADĪBA – stratēģija un prakse, kas apzināti veicina, atbalsta un izmanto dažādas darbinieku atšķirības (piemēram, vecumu, dzimumu, etnisko izcelsmi, reliģiju, invaliditāti, seksuālo orientāciju, izglītību un pieredzi) organizācijas mērķu labā.

Neokoloniālisms – nelīdztiesīga ekonomisko un politisko attiecību sistēma, kas veidojas starp spēcīgāk un vājāk attīstītām valstīm; sniedzamas mazattīstītām valstīm ekonomisku, tehnisku, militāru vai cita veida palīdzību, attīstītās valstis var ietekmēt to iekšpolitiku, radīt atkarību no palīdzības sniedzējām valstīm.

GLOBĀLAIS NVO DINAMISKĀS ATBILDĪBAS STANDARTS – globālā līmenī izstrādāts organizāciju pašvērtējums, kurš palīdz mācīties un uzlabot savu darbību un kuram pieejami plaši ieviešanas atbalsta materiāli (vairāk: csostandard.org)

JAUTĀJUMI

1. Kādas ir mūsu organizācijas vērtības, un kā mēs tās ieviešam savā ikdienā – gan darbā, gan ārpus tā? Cik tās ir saskanīgas ar globālās izglītības vērtībām, kuras īstenojam savās norisēs? *Piemērs: LAPAS Ētikas vadlīnijas*
<https://lapas.lv/about/organizacija/etikas-vadlinijas/>
2. Kā mēs savas organizācijas darbā iesaistām “nesadzirdētās puses” – gan darbiniekus, gan mūsu mērķa grupas un partnerus?
3. Kā mēs mērām savas organizācijas ietekmi un pārmaiņas, ko radām? Vai par to informējam sabiedrību, publicējam saturīgus gada pārskatus?
4. Ko mēs darām, lai stiprinātu globālo izglītību vietējā un nacionālā līmenī? Vai sadarbojamies ar citām organizācijām, kuras īsteno globālās izglītības norises?

Projekta aktivitātes tiek īstenotas ar Eiropas Savienības atbalstu. Paustie uzskati un viedokļi neatspoguļo Eiropas Savienības vai Erasmus+ programmas skatījumu, un šīs institūcijas nav atbildīgas par tiem.

© Latvijas Platforma attīstības sadarbībai, 2025